

SZTUKA W MIG!

czyli Kultura Dostępna
w Muzeum Narodowym we Wrocławiu

SPIS TREŚCI

OLGA BUDZAN O tłumaczeniu zmysłów	4
DR AGATA IŻYKOWSKA-USZCZYK O włączaniu studiów nad zmysłami w proces udostępniania sztuki współczesnej	5
ANNA KNAPEK Najważniejszy jest człowiek	6
KAROLINA ŁOPATA Dostępność kultury dla osób niewidomych	7
KATARZYNA MAZUR Wspólne odkrywanie tajemnic konspiracji, czyli jak można przybliżyć historię II wojny światowej na przykładzie Muzeum AK w Krakowie	9
MICHAŁ A. PIECZKA Rola motywów przyrodniczych w edukacji poprzez sztukę kierowaną do osób ze spektrum autyzmu	10
BARBARA PRZERWA Uwalniamy plamy – wykorzystanie elementów tańca intuicyjnego w trakcie lekcji dla dzieci ze specjalnymi edukacyjnymi potrzebami	11
KAROLINA RZEPKA Przykładowa realizacja lekcji muzealnej dla osób z autyzmem	12
ALEKSANDRA SZTAJERWALD Pomysł zanim zrobisz	14
HANNA TOKAJ Siła dźwięku Cichych Godzin – czyli o tym jak zacząć (od początku)	15
IZABELA TREMBAŁOWICZ-CHEŃC Muzeum „Panorama Racławicka” – miejsce pełne niespodzianek	16
ANETA WYROZĘBSKA Czy muzea są dostępne dla osób z dysfunkcją narządu wzroku?	17
POLA ZYGMUNT Nic straconego – o zapewnianiu dostępności do już istniejących wystaw	18
Tłumaczenie na polski język migowy	19

WPROWADZENIE

Poniższa księga abstraktów zawiera zbiór niezwykle intrygujących propozycji wystąpień. Prezentacje te, wygłoszone w trakcie seminarium „Sztuka w miG! Czyli Kultura Dostępna” stanowią przykład nieustających działań oraz poszukiwań, w celu zapewnienia lepszej dostępności w instytucjach kultury. Stawia również ważne pytania o status i przyszłość dostępności. Zapraszając uczestników do aktywnego uczestnictwa w spotkaniu, zaproponowaliśmy następujący zestaw pytań badawczych:

1. Jakie są największe wyzwania związane z zapewnieniem pełnej dostępności muzeum dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności?
2. Innowacyjne metody i narzędzia służące do zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami pełniejszego korzystania z wybranych propozycji
3. Najważniejsze aspekty dotyczące projektowania wystaw i ekspozycji w celu uwzględnienia różnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
4. Strategie i metody pedagogiczne, które są najbardziej skuteczne w prowadzeniu programów edukacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami.
5. Jakie są korzyści dla osób z niepełnosprawnościami wynikające z udziału w programach edukacyjnych w muzeum i w jaki sposób wpływają one na ich rozwój?
6. Jakie są najlepsze praktyki dotyczące szkolenia personelu muzealnego w obszarze dostępności i obsługi osób z niepełnosprawnościami?
7. Znaczenie angażowania osób z niepełnosprawnościami w procesy podejmowania decyzji dotyczące muzeum, takie jak planowanie wystaw czy programów edukacyjnych.
8. Główne bariery społeczne i instytucjonalne utrudniające pełne uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami w muzealnych doświadczeniach. Przygotowania uczestników do wizyty w danej instytucji.
9. Narzędzia technologiczne, które mogą być wykorzystane do zwiększenia dostępności muzeum dla osób z niepełnosprawnościami.
10. Jakie są przyszłe kierunki rozwoju działań muzealnych w celu zapewnienia równościowych i dostępnych doświadczeń dla osób z niepełnosprawnościami?

Zapraszamy do zapoznania się z abstraktami oraz aktywnego uczestnictwa w spotkaniu 9 października w godzinach 11:00–16:00 na platformie Teams.

dr Ażata Iżykowska-Uszczyk
organizatorka spotkania
ażata.izykowska@mnwr.pl

OLGA BUDZAN

Muzeum Etnograficzne oddział Muzeum Narodowego we Wrocławiu

O tłumaczeniu zmysłów

Na ile da się opowiedzieć jednym zmysłem o drugim. To pytanie wciąż do mnie powraca. Mówi się że bas może być tłusty, czyjeś pióro może być lekkie a malarstwo ciężkie. Ale co to tak naprawdę oznacza? Czy słysząc „Błękitną symfonię” przed oczyma wyobraźni staje mi Manhattan dla tego że to zestawienie widziałam dziesiątki razy na filmach i okładkach płyt czy dla tego że muzyka Gershwina idealnie oddaje elegancję i nowoczesność Manhattanu?

Olga Budzan

ur. 1984 w Szczecinie. Ukończyła etnologię i antropologię kulturową na UWr. oraz projektowanie tkanin na Gerrit Rietveld Academie w Amsterdamie. Członkini Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Na co dzień pracuje w dziale edukacji Muzeum Etnograficznego Oddziału Muzeum Narodowego we Wrocławiu we Wrocławiu. Od święta uczy haftu tu i tam. Ilustruje. Rysuje to czego nie ma a chciałoby się żeby było.

DR AGATA IŻYKOWSKA-USZCZYK

**Pawilon Czterech Kopuł Muzeum Sztuki Współczesnej
Oddział Muzeum Narodowego we Wrocławiu**

O włączaniu studiów nad zmysłami w proces udostępniania sztuki współczesnej

W odniesieniu do debaty na temat antropologii sensorycznej, konfrontując się z pytaniem w jaki sposób włączać zmysły do współczesnego muzealnictwa, zostanie podjęty wątek narracji poza wzroku centrycznej w narracji o sztuce współczesnej. Zostaną przedstawione przykłady działań realizowanych w Pawilonie Czterech Kopuł. Prelegentka omówi je w kontekście włączania, a nie wykluczania. Wychodząc od stanowiska, że ujęcie tematu jedynie w sposób wzroku centryczny działa w sposób wykluczający, a nie włączający.

dr Agata Iżykowska-Uszczyk

Kulturoznawczyni, pedagogka, muzealniczka i animatorka kultury. Od 2015 roku realizuje oraz współorganizuje projekty włączające w życie kulturalne Wrocławia. Autorka cykli warsztatów, w których otwiera na praktykę poznawania sztuki współczesnej wszystkimi zmysłami. Twórczyni warsztatów dla młodzieży z niepełnosprawnością słuchu oraz wzroku. Wyróżniona tytułem Idola Środowiska przez Fundację Szansa dla Niewidomych (2022). Twórczyni przewodników i warsztatów dla osób ze spektrum autyzmu oraz koordynatorka do spraw dostępności w Muzeum Narodowym we Wrocławiu.

ANNA KNAPEK

Muzeum Narodowe w Warszawie

Najważniejszy jest człowiek

To jedno z pierwszych zdań, jakie usłyszałam podczas pierwszego szkolenia z dostępności, w którym brałam udział. Tysiąc wind nie zastąpi człowieka, który wesprze drugą osobę, gdy tego potrzebuje. A pomagając lubimy czuć się pewnie. Pewność tę, często tracimy w kontakcie z osobami o szczególnych potrzebach. Brak pewności tworzy barierę. Szkolenia z zakresu savoir-vivre'u wobec osób o szczególnych potrzebach to pierwszy krok, aby ją przełamać. Podczas wystąpienia podzielę się doświadczeniem i wnioskami płynącymi ze szkoleń, które prowadzę dla zespołu MNW.

Ania Knapek

Pełnomocniczka Dyrektora ds. dostępności w Muzeum Narodowym w Warszawie. Z Muzeum związana jest od 2006 roku. Inicjator, koordynator i realizator programów nastawionych na popularyzację sztuki wśród osób z niepełnosprawnościami. W 2022 roku stypendystka Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Autorka bloga jakdotknacsztuki.wordpress.com poświęconego materiałom dotykowym dla osób z niepełnosprawnością wzroku.

KAROLINA ŁOPATA

Fundacja Szansa dla Niewidomych

Dostępność kultury dla osób niewidomych

Dostępność kultury dla osób niewidomych jest istotnym aspektem rehabilitacji i włączenia społecznego. Osoby niewidome mają prawo do pełnego uczestnictwa w kulturze oraz do jej tworzenia, jak każda inna osoba, ale ze względu na brak wzroku, często napotykają na liczne przeszkody. Istotne jest aby zapewnić dostęp do informacji w różnych formatach. Wiele osób z dysfunkcją wzroku korzysta z technologii asystujących, takich jak czytniki ekranowe w telefonach czy programy komputerowe przekształcające tekst na mowę. Dlatego ważne jest udostępnienie treści kulturowych w formacie tekstowym, tak aby mogły być odczytane przez te technologie. Zapewnienie audiodeskrypcji dla filmów, sztuk teatralnych, wydarzeń muzycznych czy dzieł eksponowanych w muzeach, pozwala zrozumieć i poznać opowiadaną historię. Dzięki możliwości udziału w warsztatach artystycznych osoby z niepełnosprawnościami mogą uczestniczyć w różnych wydarzeniach kulturalnych, rozwijać swoje zainteresowania i doświadczać piękna i emocji, które niesie za sobą sztuka.

Dostępność kultury dla niewidomych ma również ogromne znaczenie psychologiczne i emocjonalne. Umożliwia niewidomym dostęp do nowych doświadczeń, inspiracji i oderwania się od codziennych trudności związanych z brakiem wzroku. Pozwala im rozwinąć swoje pasje, zainteresowania i talent artystyczny, służy jako narzędzie terapeutyczne oraz buduje ich pewność siebie i poczucie własnej wartości. Włączenie niewidomych artystów i twórców do świata kultury powinno dawać im możliwość jej tworzenia, promowania ich prac. W ten sposób, nie tylko niewidomi mają możliwość twórczego wyrażania siebie, ale również społeczeństwo może zyskać nowe, unikalne i bogate perspektywy i doświadczenia. Dzięki temu wszyscy, zarówno osoby niewidome, jak i widzące, mogą czerpać radość i inspirację ze wspólnego udziału w kulturze.

W proces tworzenia dostępnych wydarzeń, wystaw i przestrzeni powinny być angażowane osoby z niepełnosprawnościami bo to one najlepiej rozumieją i znają potrzeby oraz ograniczenia wynikające z niepełnosprawności. Ważne jest aby angażować osoby nieopierające się wyłącznie na swoich doświadczeniach ale mające szerszą wiedzę w zakresie dostępności. Mimo rosnących możliwości technologicznych w dostępie do informacji, dostępie do kultury czy niezależności komunikacyjnej w dużych miastach, kluczem do wyrównania szans społecznych jest otwartość, świadomości ograniczeń jakie niesie za sobą niepełnosprawność, empatia i gotowości do pomocy stawiania czoła problemom i szukania odpowiednich rozwiązań. Kluczem do otwarcia społeczeństwa na różnorodność jest integracja, rozmowa, uświadamianie że niepełnosprawny nierówna się inny, informowanie możliwościach i sposobach rozsądnej pomocy osobom z niepełnosprawnościami w codziennym życiu. Wiele osób niewidomych nie korzysta z możliwości uczestnictwa w kulturze, spora część z nich nawet nie wychodzi samodzielnie z domu. Wynika to z obawy o bezpieczeństwo, o to czy poradzą sobie, czy dotrą samodzielnie na spotkanie. Wstydzą się swojej niepełnosprawności. Wstydzą się prosić o pomoc. Uparcie należy informować w Internecie czy w mediach społecznościowych o nadchodzących wydarzeniach

oraz udostępniać relacje ze zrealizowanych już spotkań. Takie działania mogą przyczynić się do nabrania odwagi i chęci uczestnictwa indywidualnego lub kontaktu z fundacjami organizującymi grupowe wyjścia na wydarzenia. Istotna jest współpraca i przepływ informacji między instytucją kultury a fundacją działającą na rzecz danej społeczności.

Najmocniejszym wsparciem w pełnym dostępie do kultury dla osób z niepełnosprawnością jest świadomy, otwarty pracownik instytucji lub wolontariusz. Gotowy do pomocy nie tylko w bezpiecznym poruszaniu się po instytucji którą odwiedza niewidomy ale również w dotarciu do niej. Coraz częściej spotykamy się z możliwością asysty z pobliskiego przystanku autobusowego lub tramwajowego do instytucji. Takie rozwiązanie otwiera możliwość indywidualnego obcowania z kulturą i sztuką. Najlepszą formą szkolenia personelu jest nie tylko poznanie teorii czy przepisów prawa ale przede wszystkim możliwość doznania niepełnosprawności (pokonanie przeszkód z zasłoniętymi oczami lub na wózku inwalidzkim).

Zapewnienie równego dostępu do sztuki, literatury, teatru czy filmu dla wszystkich osób, niezależnie od ich stanu zdrowia czy niepełnosprawności, przyczynia się do budowania bardziej inkluzywnego i zróżnicowanego społeczeństwa, które stawia na akceptację i szacunek dla wszystkich jednostek.

Karolina Łopata

Absolwentka Karkonoskiej Państwowej Szkoły Wyższej w Jeleniej Górze, gdzie uzyskała dyplom z dwóch kierunków: Pedagogiki Opiekuńczej i Resocjalizacji w 2014 roku oraz Dietetyki w 2017 roku. Jest tyflopedażem oraz kierowniczką Biura Regionalnego we Wrocławiu Fundacji Szansa – Jesteśmy Razem. Jest działaczką organizacji pozarządowych, które zajmują się tematyką niepełnosprawności wzroku i od zawsze związana jest ze środowiskiem osób niewidomych.

KATARZYNA MAZUR

Muzeum Armii Krajowej im. gen. Emila Fieldorfa „Nila”

Wspólne odkrywanie tajemnic konspiracji, czyli jak można przybliżyć historię II wojny światowej na przykładzie Muzeum AK w Krakowie

„Wstuchaj się w historię AK” (powstała specjalna trasa zwiedzania z audiodeskrypcją oraz makietami i przedmiotami do dotykania),

„Głusi na szlaku” – Na wystawie stałej i rozmieszczone są miejsca z filmami nagranyymi w polskim języku migowym (PJM) z napisami. Filmy można uruchomić m.in. przy pomocy kodów QR.

„Historia bez barier!” – w ramach projektu powstały audioprzewodniki w języku ETR, które świetnie zastępują skomplikowane teksty znajdujące się na wystawie, a także zakupione zostały liczne pomoce dotykowe. W ramach przedsięwzięcia grantowego zorganizowaliśmy także miejsce wyciszenia.

Muzeum otrzymało m.in. nagrodę Lodołamacze 2022 w kategorii „przyjazna przestrzeń” oraz nagrodę Lidera dostępności” za niwelowanie barier architektonicznych w obiekcie zabytkowym.

Katarzyna Mazur

Koordynatorka dostępności oraz specjalistka do spraw edukacji i promocji w Muzeum Armii Krajowej im. gen. Emila Fieldorfa „Nila” w Krakowie. W 2010 roku ukończyła studia magisterskie z historii a w 2012 studia podyplomowe z pedagogiki przedszkolnej (obydwa kierunki na Uniwersytecie Pedagogicznym im. KEN w Krakowie). W czasie studiów odbyła praktyki m.in. w SOSW dla Dzieci Niewidomych i Słabowidzących w Krakowie. W Muzeum AK pracuje od 2012 roku. Przygotowuje scenariusze i prowadzi zajęcia edukacyjne dedykowane różnym grupom odbiorców. Od 2015 roku zajmuje się tematyką dostępności. Współpracowała przy realizacji projektów: „Wstuchaj się w historię AK – audiodeskrypcja ścieżki” , „Historia wpada w ucho – Głusi na szlaku” oraz „Historia bez barier! Ścieżka zwiedzania dla osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz w spektrum autyzmu z udogodnieniami dla osób z niepełnosprawnością wzroku”.

MICHAŁ A. PIECZKA

Muzeum Narodowe we Wrocławiu

Rola motywów przyrodniczych w edukacji poprzez sztukę kierowaną do osób ze spektrum autyzmu

Prowadzenie edukacji muzealnej skierowanej do osób w spektrum autyzmu wymaga od edukatora dobrania odpowiednich narzędzi i środków, by w sposób optymalny móc przekazać kluczowe treści związane z podejmowanym tematem. Każdorazowo należy też dostosowywać zakres tematyczny i stopień jego złożoności do konkretnej grupy odbiorców. W swoim wystąpieniu postaram się zarysować swoje osobiste podejście do odbiorców podczas prowadzonych przeze mnie zajęć o tematyce przyrodniczej w świecie sztuk plastycznych. Przedstawię wówczas na odpowiednio wybranych przykładach sytuacyjnych scenariusz działania podczas lekcji i warsztatów plastycznych. Podzielę się również swoimi doświadczeniami i odczuciami ze spotkań z dziećmi i młodzieżą w spektrum, które każdorazowo odmiennie, lecz zawsze szczerze i intensywnie, reagują na świat natury ukazany w sztuce.

Michał A. Pieczka (ur. 1982)

Historyk sztuki, muzykolog i edukator muzealny, od 2013 roku związany z Muzeum Narodowym we Wrocławiu (od 2023 roku jako kustosz muzealny). Studiował historię sztuki i muzykologię na Uniwersytecie Wrocławskim oraz Ludwig-Maximilian-Universität w Monachium. Interesuje się szczególnie architekturą, sztuką oraz muzyką epoki baroku i rokoka. W obszarze jego zainteresowań znajduje się także przyrodznawstwo oraz historia naturalna, zwłaszcza botanika, ornitologia i entomologia. Od ponad 20 lat poznaje i odkrywa piękno świata, odbywając liczne podróże oraz biorąc udział w rejsach żeglarskich.

BARBARA PRZERWA

**Pawilon Czterech Kopuł Muzeum Sztuki Współczesnej
Oddział Muzeum Narodowego we Wrocławiu**

Uwalniamy plamy – wykorzystanie elementów tańca intuicyjnego w trakcie lekcji dla dzieci ze specjalnymi edukacyjnymi potrzebami

Barbara Przerwa

Pracuje w Muzeum Narodowym we Wrocławiu od 1995 roku. W styczniu 2022 roku przeniosła się do Działu Edukacji w Pawilonie Czterech Kopuł Muzeum Sztuki Współczesnej Oddział Muzeum Narodowego. Z wykształcenia jest animatorką kultury o specjalizacji tanecznej, pedagożką i edukatorką muzealną na stanowisku kustosza. W roku akademickim 2013/2014 ukończyła studia podyplomowe na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie w zakresie „Studium Muzealnicze”. W pracy zawodowej łączy dwie swoje wielkie pasje, miłość do sztuk plastycznych i do tańca. Prowadzi trzy autorskie cykle oparte na tańcu intuicyjnym do dzieł sztuki. CO MNIE PORUSZA W SZTUCE WSPÓŁCZESNEJ? w Pawilonie Czterech Kopuł oraz PLASTYKĘ TAŃCA w Muzeum Narodowego we Wrocławiu i w Muzeum Etnograficznym, są to cykle przeznaczone dla widowni dorosłej, MUZEALNE PORUSZENIE jest cyklem dla dzieci w wieku 6-12 lat. Taniec intuicyjny, swobodny gestu oraz elementy z praktyki świadomości ciała wykorzystuje także w pracy z grupami ze specjalnymi potrzebami. W swojej koncepcji warsztatów Barbara Przerwa czerpie natchnienie z wypracowanych w latach dwudziestolecia międzywojennego nowych form tańca m.in. tańca wyrazistego i tańca plastycznego. Ideą spotkań jest poszerzanie sposobów percepcji kolekcji muzealnej. Patrząc na dzieło sztuki, uczestnicy mogą zachwycić się i zatańczyć jego formę, fakturę, linię, zainspirować się tematem, docenić warstwę symboliczną i za pomocą spontanicznej improwizacji tanecznej „opowiedzieć” o danym eksponacie. Jednym z najważniejszych zagadnień w warsztatach jest pytanie: jak działa na uczestnika w warstwie emocjonalnej dany obiekt i jakie wrażenia w ciele można odczuć przy tej okazji? Warsztaty stwarzają możliwość poszerzenia wiedzy o zbiorach muzeum, przeżywania w ruchu spotkania z eksponatami i jednocześnie rozbudzają w ciele wrażliwość na sztukę.

KAROLINA RZEPKA

Muzeum Narodowe we Wrocławiu

Przykładowa realizacja lekcji muzealnej dla osób z autyzmem

Wystąpienie będzie dotyczyło wyzwań jakie stoją przed edukatorem zaczynającym pracę z dziećmi z autyzmem. Na podstawie przykładowej realizacji lekcji muzealnej wymienione zostaną sposoby na dostosowanie metod pracy do tego odbiorcy.

Jednym z wyzwań przy działaniach edukacyjnych jest znalezienie efektywnego sposobu na dotarcie do grup ze specjalnymi potrzebami z informacją o podejmowanych krokach w dostosowaniu oferty edukacyjnej instytucji do ich oczekiwań. Bardzo często osoby z autyzmem nie czują się komfortowo w nowej sytuacji i miejscu. Dlatego przed zajęciami został wystany plan spotkania potencjalnym zainteresowanym, którzy uczestniczyli już w takiej formie zajęć w innym z oddziałów muzeum. Plan uwzględniał opis zajęć, datę, lokalizację dostępne również na stronie muzeum, a także dodatkowe materiały sprofilowane pod odbiorcę z autyzmem tj. fotografia osoby prowadzącej, by łatwo zlokalizować ją w przestrzeni muzeum, zewnętrzne i wewnętrzne fotografie budynku, sali plastycznej, materiałów do wykorzystania podczas warsztatu, pomocy dotykowych oraz dokładny opis przebiegu zajęć (miejsce spotkania grupy, wprowadzenie do tematu zajęć, opis trasy – na których piętrach i galeriach sztuki będziemy, poinformowanie o pomocach dotykowych – dlaczego ich używamy i co nimi będzie, opis zaplanowanego działania plastycznego i sposobach na jego realizację – z wymienieniem dostępnych materiałów i narzędzi).

Zajęcia edukacyjne składały się z dwóch części, spaceru po galeriach muzealnych i rozmowy oraz warsztatu manualnego w sali plastycznej. Aby zminimalizować ryzyko wystąpienia sytuacji, które mogą zaskoczyć odbiorców na wstępie spotkania warto poruszyć temat bodźców, które mogą wystąpić w przestrzeni muzealnej. Dokładny opis pomieszczeń, które mogą być bardzo jasne lub przyćmiewione, drażniących zapachów szczególnie na ekspozycji ze sztuką średniowieczną, hałasu generowanego przez innych zwiedzających, multimedialne elementy wystaw czy prace remontowe. Jeśli jest taka możliwość warto ustalić miejsce do wyciszenia, które pozwoli opiekunom na przerwę od zajęć w przypadku przebodźcowania uczestnika i przed rozpoczęciem zajęć zaproponować użycie muzealnych słuchawek wyciszających dla osób wysokowrażliwych na hałas.

Wybrany został temat zwierząt w sztuce, ponieważ budził on wiele pozytywnych skojarzeń podczas pracy z innymi grupami odbiorców oraz otwiera pole do dyskusji – chętni uczestnicy opowiadają o swoich pupilach, zwierzętach bliskich im osób lub planach na posiadanie ich w przyszłości, co pozwala na nawiązanie pierwszego kontaktu z edukatorem i innymi uczestnikami, oswojenie się grupy ze sobą. Kluczem w doborze eksponatów do lekcji było zróżnicowanie technik, w których zostały wykonane, by w nawiązaniu do nich użyć pomocy dotykowych o różnych rozmiarach, formach, strukturze

powierzchni tj. nieregularna bryła kamienia, szkło w witrażu, deski oraz porcelanowe jajo. Pomoce dotykowe ułatwiają przetwarzanie bodźców, pobudzają zainteresowanie otoczeniem, wpływają pozytywnie na rozwój. Warto je zaproponować wszystkim uczestnikom, ale może się okazać, że nie każdy chce spróbować tej aktywności, więc przekazujemy przedmioty bezpośrednio do rąk osobom, które wyraziły na to zgodę.

Podczas pracy plastycznej wykorzystane zostały rolki po papierze. Jest to element, który pobudza kreatywność, nie narzuca technik i każdy ma je w domu. Jeśli pojawi się wiele pomysłów na realizację pracy plastycznej, na które zabraknie czasu podczas lekcji muzealnej, można z łatwością przenieść pracę do domu, co może ograniczyć frustrację uczestnika. Każde dziecko na wstępie dostaje jedną rolkę, gdy projekt się rozwinie i będzie konieczne zastosowanie większej ilości rolek musimy posiadać zapas materiałów. Na początku części warsztatowej warto zaznaczyć jakie materiały plastyczne posiadamy, ale nie wyklądać wszystkiego, by nie wprowadzić wrażenia chaosu. Warto być przygotowanym i posiadać kilka alternatyw, by zaproponować użycie innej techniki gdy zostanie zasygnalizowane takie oczekiwanie. Ważne jest wsłuchiwanie się w potrzeby uczestników, nie narzucanie dziecku pomysłu na realizację pracy i podążanie za jego wyobrażeniami inicjując rozmowy o źródle danego pomysłu, inspiracji, szczególnych cechach tworzonych dzieł.

Lekcje muzealne to sposób na poznawanie świata w bezpiecznych, kontrolowanych warunkach. Zajęcia plastyczne, gry i zabawy dostosowane do potrzeb określonej grupy odbiorców sprzyjają ich aktywizacji podczas poznawania kolekcji muzealnej, wspierają rozwój motoryki małej, pobudzają kreatywność i wyobraźnię oraz przyczyniają się do rozwijania społecznych umiejętności.

Karolina Rzepka

Absolwentka wrocławskiego Kulturoznawstwa realizująca się zawodowo w Dziale Edukacji Muzeum Narodowego we Wrocławiu. Prowadząca autorski cykl zajęć „Zostań Cudo-Twórcą” dla dzieci w wieku 5–12 lat. W pracy edukatorskiej skupiona na relacjach z odbiorcą wczesnoszkolnym.

ALEKSANDRA SZTAJERWALD

Fundacja SYNAPSIS

Pomyśl zanim zrobisz

W swoim wystąpieniu chciałabym podzielić się praktyką zapewniania dostępności dla osób w spektrum autyzmu i osób z niepełnosprawnością intelektualną. Skupię się na dostępności sensorycznej i treści. Jak przekłada się to na korzyści dla wszystkich odwiedzających. Jakie elementy dostępności warto uwzględnić od początku tworzenia wystawy. Dlaczego w proces dostępności powinien być zaangażowany cały zespół tworzących wystawę. Jakich ekspertów warto zaprosić do tego procesu. Jako przykłady pokaże różne narzędzia i innowacyjne pomysły, wprowadzone w instytucjach kultury w Polsce.

Aleksandra Sztajerwald

Od 2008 związana z Fundacją SYNAPSIS, obecnie członkini zarządu. Zasiada w Radzie ds. komunikacji wspomagającej i alternatywnej oraz tekstu łatwego do czytania i zrozumienia stworzonej przy Biurze Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych. Stypendystka MKiDN w dziedzinie zarządzania kulturą. Współautorka rekomendacji dla muzeów dotyczących programu Dostępność Plus, przygotowanych przez NIMOZ. Współpracuje z licznymi instytucjami kultury w całej Polsce, otwierając je na potrzeby osób w spektrum autyzmu i osób z niepełnosprawnością intelektualną. Opracowuje, koordynuje autorskie i innowacyjne projekty, przygotowuje materiały z tekstem łatwym do czytania, testuje nowe rozwiązania, szkoli i doradza.

HANNA TOKAJ

Siła dźwięku Cichych Godzin – czyli o tym jak zacząć (od początku)

W świecie, który nie jest szczególnie otwarty i dostosowany do osób, które nie spełniają określonych, przyjętych powszechnie norm, trudno o zmianę sposobu myślenia i zauważenie ogromu ich potrzeb. Są one częstokroć niedostrzeżane oraz niewysłuchane. Niezwykle istotnym jest aby społeczeństwo i środowisko ludzi kultury zaczęło owe „niewidzialne” elementy odpowiednio wartościować i traktować jako zagadnienia priorytetowe. Na ogół bowiem, jednostki, które nie muszą zmagać się z wykluczeniem, po prostu zapominają o tym, że świat jest dostosowywany względem ich samych. W takiej rzeczywistości otwartość świata kultury, i instytucji z nim związanych, wobec społeczeństwa często kończy się w momencie, gdy jednostka „nie wpisuje” się w założone wyobrażenie grupy docelowej odbiorców – osób odwiedzających, czy też partycypujących.

Pomimo faktu, że wiedza na temat różnorodnego rodzaju potrzeb poszczególnych osób wzrasta w świadomości społeczno-kulturowej, to realne zmiany w kierunku działań na rzecz przystosowania i otwarcia przestrzeni kulturalnych, między innymi na osoby z niepełnosprawnościami, wysoko wrażliwe, czy też, na przykład, znajdujące się w spektrum autyzmu, w większości przypadków ogranicza się do działań wymaganych i wymuszonych przepisami, przy jednoczesnym pomijaniu, odsuwaniu i marginalizowaniu owych potrzeb. Ciekawym jest fakt, że w obiegu funkcjonuje już wiele tanich lub nawet bezinwestycyjnych pomysłów i rozwiązań na dostosowanie przestrzeni wystawienniczej lub kulturalnoartystycznej do indywidualnych potrzeb wspomnianych wyżej osób – publiczności. Pytaniem jest więc: jak kreować rzeczywistość, aby tego typu elementy zaczęły stanowić nieodzowną częścią muzealno-kulturalno-artystycznych przestrzeni i aby realna misja tego typu instytucji (jaką z założenia jest „otwarcie świata sztuki i kultury na wszystkich”) była rzeczywiście spełniana.

Autorka korzystając zarówno z literatury przedmiotu oraz na podstawie własnych obserwacji i doświadczeń z funkcjonowania i pracy w instytucjach kultury i sztuki przedstawia krytyczne podejście i podejmuje zagadnienia takie jak: istota i prostota tzw. „cichych godzin”, operowanie intensywnością światła, odpowiednie przygotowanie przewodników po wystawach, prostych komunikatów znajdujących się w przestrzeni muzealnej, czy też o istocie przygotowanego i otwartego na pomoc personelu. Autorka proponuje inkluzywne rozwiązania, które umożliwiłyby równoczesne współdoświadczenie sztuki wszystkim nią zainteresowanych.

W swej pracy Autorka podkreśla jak ważna jest zmiana nastawienia wobec potrzeb innych i nieoczywistych – przez osoby, które ich nie oczekują i nie potrzebują. Zachęca do refleksji nad szerokim zakresem działań oraz chce wykazać, jak ważne jest wyjście od „zera”, czyli jak wprowadzenie, nawet niewielkich, ale realnych i skutecznych działań może zmienić rzeczywistość i przynieść szybkie zmiany jakościowe. Te zaś, stanowią dobrą podstawę do wdrażania innych, bardziej zaawansowanych, form otwierania się instytucji kultury na potrzeby osób z niepełnosprawnościami.

Hanna Tokaj

Absolwentka Etnologii i Antropologii Kulturowej na Uniwersytecie Wrocławskim.

IZABELA TREMBAŁOWICZ-CHĘĆ

**Muzeum „Panorama Racławicka”
Oddział Muzeum Narodowego we Wrocławiu**

Muzeum „Panorama Racławicka” – miejsce pełne niespodzianek

Spotkanie z Panoramą Racławicką poprzedza potęgujący napięcie rytuał oczekiwania, zakończony wejściem w mroczny, spiralny korytarz rotundy, w którym wzrok oglądającego przystosowuje się do odbioru iluzji. Wyjście na platformę widokową to jednocześnie wejście w zupełnie inną rzeczywistość. Widz nagle znajduje się pośrodku rozległego krajobrazu oświetlonego wiosennym słońcem, w samym sercu bitwy. Panorama zaskakuje, bo z założenia ma zaskakiwać, mamić, wprowadzać w iluzoryczną rzeczywistość. Ale służące temu kontrasty światła i ciemności, przestrzeni otwartej i zamkniętej, różnica poziomów, pochyła posadzka platformy widokowej, głos narratora, a nawet wprowadzona ostatnio ilustracyjna ścieżka muzyczna mogą boleśnie inżynierować w strefę komfortu osób nieneurotypowych. Jakże jeszcze niespodzianki kryje rotunda Panoramy? Jak je oswoić i polubić? Co zrobić, by widzowie o specjalnych potrzebach dobrze poczuli się w jej urozmaiconej przestrzeni?

Izabela Trembałowicz-Chęć

Absolwentka Historii Sztuki na Uniwersytecie Wrocławskim. Od 2011 r. prowadzi autorskie lekcje muzealne w Panoramie Racławickiej skierowane do szerokiego grona odbiorców: od przedszkolaków po słuchaczy uniwersytetów trzeciego wieku. Jako edukator uczestniczyła w realizacji innowacyjnego programu marszałkowskiego „Zintegrowani”, który obejmował przybliżenie oferty edukacyjnej Wrocławia wychowankom szkół specjalnych i ośrodków szkolno – wychowawczych.

Od 2015 r. pracuje jako edukator również w Muzeum Narodowym we Wrocławiu.

ANETA WYROZĘBSKA

Polski Związek Niewidomych Instytut Tyfologiczny

Czy muzea są dostępne dla osób z dysfunkcją narządu wzroku?

W prezentacji podjęta zostanie próba odpowiedzi na następujące pytania:

- Czy osoby niewidome i słabowidzące odwiedzają muzea?
- Jakie bariery napotykają osoby niewidome i słabowidzące w przestrzeni muzeów?
- Jakich rozwiązań potrzebują osoby z dysfunkcją narządu wzroku, aby muzea były dla nich dostępne?

Na potrzeby udzielenia odpowiedzi na powyższe i inne pytania przedstawię wyniki wcześniej przeprowadzonej ankiety wśród ok. trzydziestu osób. Podzielę się również informacją, czy i jak Polski Związek Niewidomych wspiera dostępne muzea.

POLA ZYGMUNT

Muzeum Azji i Pacyfiku

Nic straconego – o zapewnianiu dostępności do już istniejących wystaw

Zapewnienie dostępności do wystawy, to zawsze pewne wyzwanie. Pracując nad wystawami czasowymi jesteśmy w dość komfortowej sytuacji – wystawy czasowe zmieniają się szybko. Jeśli przy jednej ‘czasówce’ jakieś rozwiązanie się nie sprawdzi – mamy możliwość skorygowania go przy planowaniu następnej ekspozycji.

Sytuacja komplikuje się w przypadku wystaw stałych. Nie zawsze mamy możliwość zaplanowania pełnego pakietu dostępności już na etapie projektu wystawy. Często musimy pracować z ekspozycją, która została wybudowana lub zaprojektowana wiele lat temu. Czasem pracujemy w przestrzeni, która jest zbyt mała, aby pomieścić wszystko, co chcielibyśmy pokazać i udostępnić.

Przykładem takiego wyzwania jest wystawa stała Muzeum Azji i Pacyfiku, która chociaż niedawno otwarta, zaprojektowana była wiele lat temu, gdy do wystaw muzealnych nie powstawało jeszcze tak wiele pomocy dotykowych, jak dziś. Ponadto pokazywane eksponaty – ze względów bezpieczeństwa i ze względów konserwatorskich – nie mogą być dotykane.

Jednak, pomimo pewnych ograniczeń technicznych, udało nam się zadbać o to, by wystawa była dostępna dla osób o różnych potrzebach. Mamy też plany, aby dostępność ekspozycji stale poprawiać, np. zwiększając liczbę obiektów, do których przygotowujemy audiodeskrypcje i tyflografiki. W swojej prezentacji opowiem o już zastosowanych przez nas rozwiązaniach, o tym jak się sprawdzają w codziennym użyciu, oraz o naszych planach na najbliższą przyszłość.

Pola Zygmunt

Antropolożka kultury i arabistka, koordynatorka dostępności w warszawskim Muzeum Azji i Pacyfiku

TŁUMACZENIE NA POLSKI JĘZYK MIGOWY

ELŻBIETA RESLER – tłumaczka Polskiego Języka Mięgowego, stale współpracująca z Urzędem Miasta Wrocław. Tłumaczy oprowadzania oraz konferencje dotyczące zagadnień związanych z kulturą i edukacją.

AGATA MAZIEŃCZUK – tłumaczka, pedagog oraz edukator. Zajmuje się tłumaczeniem na Polski Język Mięgowy warsztatów edukacyjnych oraz zajęć dla młodzieży Głuchej.